

innhold

Liten interesse for miljøstudier

Interessen for å studere natur- og miljøstudier ved universiteter og høyskoler daler.

Side 4

Svekker isbjørnens immunforsvar

For første gang er det påvist at miljøgifter svekker isbjørnens immunforsvar. Verst står det til i Russland.

Side 5

Statsbudsjettet:

- Likestiller tog- og veiutbygging
- Skal spare på energien
- — Løftebrudd om fjernvarme
- Skuffet for "friluftslivets år"
- Mer penger til skytefelt
- Turistkatt på Svalbard

Side 6, 7, 8, 9

Tror på teknologi-avtale

En teknologiavtale kan bidra til å få USA med på det internasjonale klimasamarbeidet, tror Cicero-direktør Pål Prestrud. Selv en demokratisk valgseier kan neppe redde Kyoto-avtalen i USA.

Side 10

Posten sponset IKEA-kampanje

(Foto: Audun Garberg)

IKEAs reklamekampanje for å fjerne klistremerket mot uadressert post.

— Fjern klistremerket mot uadressert post, var oppfordringen fra IKEA i en massiv reklamekampanje. Nå innrømmer Posten at de var med på å sponse kampanjen, men vil ikke røpe hvor mye de har bidratt med.

Side 3

leder

Uten de store grepene

Årets statsbudsjett inneholder ikke mange overraskelser for miljøinteresserte. Til å være så opp-tatt av skatter og avgifter, er det foreslått overraskende få endringer i avgiftene på miljøområdet.

Riktignok har Finansdepartementet gjort en viktig endring. Fra neste år blir det lik moms på utbygging av vei og jernbane. Dermed får ikke veiutbyggerne lenger avgiftssubsidier i forhold til jernbane. Det betyr imidlertid ikke noe løft for jernbanen i 2005. Lettelsene i moms motvirkes gjennom tilsvarende reduksjoner i det statlige tilskuddet til Jernbaneverket. Likevel er endringen prinsipielt viktig, fordi bevilgningene til bygging av vei og jernbane nå enklere kan sammenlignes.

Regjeringen gjør et par andre små endringer i miljøavgiftene. Bussene må betale avgift basert på vekt, og svovelfritt drivstoff blir billigere. Dette er flott, men endringene blir for lommerusk å regne sammenlignet med de massive avgiftskuttene på bensin og diesel et par år tilbake. Den årlige lettelsen utgjør 3,2 milliarder kroner for norske bilister. I dag er avgiften på en liter bensin eller diesel lavere enn den var for ti år siden.

Hvor er for eksempel omleggingen av bilavgiftene i mer miljøvennlig retning? Og hvorfor har ikke regjeringen benyttet anledningen til å bruke skatter og avgifter for å gjøre det mindre lønnsomt å fyre med olje?

Å bruke kroner og øre til å stimulere utslippskutt er et språk alle forstår. Alternativet med bruk av lover og regler er slett ikke mer populært.

Redde for jegere - ikke elg

Oslofolk er mer redde for elgjegere enn elg nå som jakta er i gang, kan Aftenposten melde. Ifølge en meningsmåling fra MMI vil 65 prosent av Oslos befolkning holde seg unna marka når det er jakt på gang, mens 30 prosent er tøffe nok til fremdeles

å ta skogen i bruk. Gjermund Andersen i Naturvernforbundet i Oslo og Akershus kommenterer meningsmålingen med at det ikke bør forekomme jakt i turområder nær hovedstaden. Skogens konge støtter trolig Naturvernforbundet her.

Pest til plage

Knappe ti år etter at Glomma ble erklært fri for den fryktede krepsepesten, er sykdommen igjen et faktum. Det er Mattilsynet som melder at pesten har fått fotfeste sør for Braskereidfoss.

Krepsepest er en soppsykdom som mellom 1971 og 1991 nesten drepte all edelkrepsen i vassdragene på Østlandet. Seksjonssjef Idar Aalmen i Mattilsynet, Hedmark og Oppland, sier at de ikke vet hvorfor pesten har kommet tilbake i Glomma.

Fiskeutstyr som brukes i Glomma til fiske eller fangst må tørkes eller desinfiseres før det tas i bruk i andre vassdrag.

Vil verne fossiler på Svalbard

Miljøverndepartementet vil endre svalbardmiljøloven slik at fossiler fra for eksempel svaneøgler og fiskeøgler blir automatisk vernet. I dag er fossiler av denne typen kun vernet dersom de befinner seg innenfor noen av verneområdene på øygruppa, mens de utenfor er fritt leide. I prinsippet kan du og jeg ta med

oss rester av fossiler av planter og dyr vi finner utenfor verneområdene hjem eller selge dem for å spe på inntektene. Det er for ille, synes Miljøverndepartementet, og går derfor inn for automatisk vern på samme måten som for kulturminner fra før andre verdenskrig.

Ja til skyting av ulv

Miljøverndepartementet har gitt klarsignal til å skyte en ulv som befinner seg i området Rendalen og Stor-Elvdal i Hedmark fylke. Ulven har ifølge søknaden om felling fra Rendalen kommune forsynt seg godt av sauene på utmarksbeite i kommunen. Direktoratet for naturforvaltning avsto først søknaden, men Miljøverndepartementet har overprøvd direktoratet etter klage fra kommunen. Departementet begrunner avgjørelsen med at ulven har fortsatt med å gjøre skade på sauene i området, samt at utmarkssesongen ikke på langt nær er over.

Navnekonkurranse:

Har du forslag til nytt navn for Natur & miljø Bulletin?

Send forslaget senest 25. oktober til: redaksjonen@naturvern.no og merk e-posten "Navnekonkurranse"

Vinneren får en flott bok (evt. gavekort).

Dersom vi velger et navn som to eller flere har foreslått, blir vinneren trukket ut blant forslagsstillerne.

notiser

Posten delfinansierte IKEA-kampanje

Reklamekampanjen der IKEA bad deg om å fjerne klistremerket mot uadressert reklame fra postkassa, var delfinansiert av Posten. Posten taper penger på at 17,6 prosent ikke vil ha reklame i kassa.

KRISTIAN S. AAS
kristian.aas@naturvern.no

— Dette var en samarbeidskampanje mellom oss og IKEA, men fordelingen av kostnadene er et forretningsmessig forhold, sier pressesjef Birgitte Lund Nakken i Posten.

HAR FORSTÅELSE FOR KRITIKK

Posten skal nå gjennomgå virkningene av kampanjen, og sjekke hvor mange som faktisk fjernet klistremerket "Uadressert reklame? Nei takk!" fra postkassene sine. I kampanjen ble folk bedt om å fjerne klistremerket hvis de ville motta årets IKEA-katalog i sin postkasse. Kampanjen ble ledsaget med slagordet "Vet du egentlig hva du sier nei takk til?", og har høstet kritikk fra både miljøvernere og forbrukermyndigheter. IKEA sier de har tatt kritikken alvorlig.

— Vi har forståelse for at kampanjen ble oppfattet som problematisk fra flere hold, sier Nina Schefte, IKEAs miljøansvarlige.

— STATEN MOT STATEN

— Posten oppfører seg som en motspiller i vår kamp for å hindre unødvendig søppel i folks postkasser. Vi hadde ventet en mer ansvarlig holdning fra et statlig selskap. Miljøverndepartementet har støttet vårt arbeid med denne saken, og dermed blir dette en situasjon der staten motarbeider staten. At Posten undergraver den miljø-

satsingen vi driver, er grovt, sier leder Tom Sverre Tomren i Naturvernforbundet Hordaland (NVH), som har drevet en intensiv kampanje for å få folk til å reservere seg mot uadressert reklame. 36 prosent av husstandene i Bergen hadde reservert seg i 2002, noe som ifølge NVH førte til 1,2 millioner kilo mindre avfall.

NESTEN EN AV FEM SIER NEI

Reservasjonsordningen mot uadressert c-post kom i stand i 1996, og innebærer at du ikke mottar uadressert reklame som deles ut av Posten. 17,6 prosent av postmottakerne har reservert seg mot reklameposten, noe som betyr mindre avfall, og mindre inntekter for Posten.

BEVISST FORHOLD

Pressesjef Nakken sier at de respekterer ordningen.

— Det er synd dersom vi oppfattes som om vi motarbeider reservasjonsordningen. Vi er opptatt av at folk skal ha et bevisst forhold til hva de får, og hva de ikke får, i sine postkasser. Budskapet i denne kampanjen var at folk skulle vite hva de sier nei takk til, sier Nakken.

— Men kampanjen kan jo oppfattes som om dere vil at folk skal fjerne reservasjonen sin?

— Ja, det er mulig, svarer Nakken.

Forbrukerombudet var også kritisk til kampanjen, fordi den bare nevnte at du mottok IKEA-katalogen hvis du fjernet klistre-

Nå skal Posten finne ut hvor mange som fulgte oppfordringen og fjernet reklamemerkene fra postkassa.

merket, og ikke opplyste om at du da ville motta all uadressert reklame som Posten deler ut. Ombudet var ikke kjent med at Posten delfinansierte kampanjen.

— Reklamen var uheldig, men ikke i strid med markedsføringsloven, sier saksbehandler Espen Slettmyr hos Forbrukerombudet.

Vekjøper mer, bruker mer – og kaster mer.

KST MNDRE!

Ikke la engangsgnilen forøple naturen. Kjøp produkter som varer i årevis.
Kast mindre.

Stavanger kommune, fagavdeling renovasjon

Få søkere til natur- og miljøvern

På de aller fleste natur- og miljøvern ved norske universiteter og høyskoler kom alle kvalifiserte søkere inn i høst, og studentmengden er kraftig redusert de siste ti årene.

KRISTIAN S. AAS
kristian.aas@naturvern.no

— Det er ikke den søkningen vi ønsker. Natur- og miljøvern er ikke så på moten som det var en stund, sier studieveileder Gunhild Haugen ved institutt for natur-, helse- og miljøvern ved Høgskolen i Telemark (HiT).

HALVERT

I høst ble det tatt opp rundt 60 nye studenter ved instituttet, et tall som har vært konstant de siste årene. Likevel er dette bare rundt halvparten av studenttilstrømmingen på midten av 90-tallet.

— Mange av våre kandidater har tradisjonelt sett fått arbeid innen det offentlige, og der er det innstramminger. Våre studenter må regne med å bruke en del tid etter endt utdanning på å få seg jobb, og da går attraktiviteten ned, sier Haugen.

GENERELL TREND

Den lave tilstrømmingen er ikke enestående for HiT. Selv på miljørelaterte ingeniørstudier i større byer, som energi- og miljøingeniørstudiet ved Høgskolen i Oslo, kom alle kvalifiserte søkere inn. Det samme gjelder natur- og miljøstudiet ved Universitetet i Oslo.

— Finansierungsordningen er i dag basert på høy produksjon av studiepoeng og mange studenter. Når søkningen går ned, får vi problemer med å drive den forskningen som er nødvendig for å opprettholde et

godt tilbud over tid. Dette er et problem, spesielt for vårt masterstudium, sier instituttleder Asbjørn Storesund ved HiT.

— MANGE FAKTORER

Storesund mener mange faktorer spiller inn når det gjelder miljøstudienes synkende status.

— Vi er realfagsbaserte studium, og interessen for disse har gått tilbake i hele Nord-Europa.

Samtidig ser vi at flere søker seg til studium som er vinklet mot friluftsliv, isteden for tradisjonell natur- og miljøforvaltning, sier Storesund.

— En kan spekulere over hvorfor det har blitt slik. Kan-skje er deler av den yngre generasjon i dag mer opptatt enn tidligere av å dyrke egen kropp og egne opplevelser istedenfor å studere sammenhenger i naturen, ressurser og

forvaltning til felles beste. Selv-sagt er det mange unge i dag også som er opptatt av framtidens miljø, men velstandsutviklingen og hele samfunnet er i endring, og dette påvirker folks holdninger, sier Storesund som understreker at dette får stå som udokumenterte betraktninger fra hans side.

Klimaforskning uten oppfølging?

I fire år har de jobbet med å lage den mest omfattende vitenskapelige rapporten om klimatilstanden i Arktis før, nå og i framtiden. Men rapporten etterfølges trolig ikke av politiske handlinger, det har USA sørget for.

ELISABETH K. ANDERSEN
eka@naturvern.no

I midten av november skal de endelig samles de nær 300 forskerne som i fire år har laget den mest omfattende forskningsrapporten om klimatilstanden i Arktis noensinne. Rapporten og møtet går under navnet Arctic Climate Impact Assessment (ACIA) og er satt i gang etter initiativ fra Arktis Råd.

HÅPER PÅ VEDTAK

— Det er to ting som er veldig viktig med ACIA-møtet i november. For det første at forsk-

erne skal legge fram sin vitenskapelige rapport, og for det andre at det skal være et utenriksmøte i ettertid hvor veien videre skal stakes ut. Her håper vi at det kan vedtas noen forpliktende politiske handlinger basert på forskningsrapporten og anbefalingene fra forskerne, sier Lars-Otto Reiersen i sekretariatet til AMAP (Arctic Monitoring and Assessment Programme) som er med å arrangere møtet. Det siste vil nok ikke skje. USA sa allerede i november i fjor nei til at et såkalt policy-dokument skal legges fram for utenriksministrene.

ISBJØRN UTEN IS?

Flere har prøvd å endre USA sitt standpunkt, men uten hell.

— USA er ikke på gli i denne saken, sier Reiersen.

Den vitenskapelige rapporten avventes med stor spenning og en del konklusjoner er allerede lekket ut til media. Til svensk radio og presse sier forsker Erland Källén at klimaendringene som pågår er så omfattende at hele Arktis vil være isfritt om somrene i slutten av dette århundret. Det vil i så fall bety takk og farvel til isbjørnen, for hva er vel en isbjørn uten is?

Svekket immunforsvar

Isbjørnen har fått svekket immunforsvar av miljøgifter, viser en studie fra Veterinærinstituttet i Oslo. Dette kan føre til dårligere motstandskraft mot infeksjoner.

ELISABETH K. ANDERSEN
eka@naturvern.no

Forskere fra Veterinærinstituttet og Norges veterinærhøgskole i samarbeid med blant annet Norsk Polarinstitutt har siden 1996 studert kongen av Arktis. I en doktorgrad viser forsker Elisabeth Lie at det er mest miljøgifter i isbjørnen vest i Arktis på russisk side, og minst i de som bor i Alaska ved Beringstredet. Disse miljøgiftene har en klar innvirkning på immunforsvaret til bamsen, noe som aldri er påvist før. Regelen ser ut til å være dess mer miljøgifter, dess dårligere immunforsvar.

— Dette kan få konsekvenser for hvordan isbjørnen takler sykdomsfremkallende mikroorganismer i miljøet, sier Lie.

MEST VEST I RUSSLAND

Den ene delen av studien til Lie viser at det er mest miljøgifter i isbjørnen som befinner seg vest i Russland, det vil si i området Franz Josefs land og Karahavet.

— Vi antar at disse isbjørnene tilhører en egen populasjon, og at det kan være en lokal foru-

Forsker Elisabeth Lie fra Veterinærinstituttet har i flere år studert miljøgiftene i isbjørn og er bekymret for artens fremtid.

Forskere tar prøver fra en isbjørn for å finne ut av hvor mye miljøgifter det er i den og hvordan isbjørnen påvirkes av dette. (Foto: Elisabeth Lie)

rensningsskilde som er årsaken til de høye nivåene av gift i bjørnene her, sier Lie.

Mye kan tyde på at miljøgiftene som finnes i isbjørnen og andre pattedyr vest i Russland, blir transportert til området med de store russiske elvene som renner ut i Karahavet.

— Dette er et litt betent område, og selv de russiske forskerne vi har samarbeidet med i forbindelse med miljøovervåkingsprogrammet AMAP (Arctic Monitoring and Assessment Programme) vet lite eller ingenting om mulige forurensningskilder, sier Lie.

Hun sier at mye kan tyde på at en rekke miljøgifter som andre steder i verden er forbudt, fremdeles brukes i Russland.

Nivåene av miljøgifter i isbjørnen på Svalbard og Vest-

Grønland er litt lavere enn vest i Russland, mens de er lavere hos isbjørnen i Canada og lavest i Alaska.

NEDSATT IMMUNFORSVAR

Lie og hennes kolleger fant ut ved fangst og gjenfangst av isbjørn at miljøgiftene har en klar innvirkning på immunforsvaret hos kongen av arktis.

— Vi målte produksjon av antistoffer hos isbjørn som vi hadde gitt ulike ikke-aktiverende vaksiner. Disse viste at bjørnene med mest miljøgifter i seg hadde lavest evne til å produsere antistoffer. Det vil si at de hadde nedsatt immunforsvar, sier Lie.

I tillegg analyserte Lie lymfocytene til isbjørnene, det vil si de hvite blodcellene som utgjør en viktig del av immunforsvaret.

— Miljøgiftene går utover

helsetilstanden til lymfocytene, sier Lie.

Det betyr at de bjørnene som har mest miljøgifter ikke bare har et nedsatt immunforsvar i seg selv, men at kvaliteten på cellene i immunforsvaret er dårligere.

MANGE TRUSLER

Lie tror ikke at et svekket immunforsvar i seg selv er dramatisk for isbjørnen, i alle fall ikke dersom man får redusert utslippene og eksponeringen.

— Miljøgiftene, sammen med klimaendringer og andre påvirkninger som bjørnene i Arktis er utsatt for, er imidlertid veldig bekymringsfulle, sier Lie.

Likestiller tog og veg

Jernbaneutbygginger blir tatt med i momssystemet, og kan dermed trekke fra utgifter til moms på innkjøp av varer og tjenester. Dermed blir utbygging av bane likestilt med utbygging av veg.

KRISTIAN S. AAS
kristian.aas@naturvern.no

— Dette gir et mer reelt sammenligningsgrunnlag mellom investeringer i bane og investeringer i veg. Derfor ønsker vi dette velkommen, sier Morten Mørch, direktør for økonomi- og personalsaker i infrastrukturdivisjonen i Jernbaneverket.

ENKLERE Å SAMMENLIGNE

Tidligere har jernbaneutbygginger måttet betale full moms for sine innkjøp av varer og tjenester, hvis banen både skulle brukes til gods- og persontrafikk. Rene personbaner har vært en del av momsregimet

Utbygging av jernbanenettet får nå de samme momsvilkårene som andre samferdselsutbygginger.

tidligere og har dermed fått fratrekk for utgående moms.

— Hvis fordelingen mellom internt og eksternt utført arbeid holder seg konstant, får dette

ingen effekt på våre budsjetter. Men det gjør det enklere å sammenligne prisene på bane- og vegprosjekter, forklarer Mørch.

FORNØYD MED BUDSJETTET

Momsomleggingen betyr ikke at det blir mer penger å rutte med for Jernbaneverket. Budsjettene er nemlig justert for omleggingen. Likevel foreslås det en

liten økning i jernbanebudsjettet, og jernbanedirektør Steinar Killi sier seg godt fornøyd med budsjettforslaget. Forslaget innebærer at det nye dobbeltsporet mellom Sandvika og Asker kan åpne neste høst, og at planleggingen av dobbeltspor på strekningene Lysaker-Sandvika, Stavanger-Sandnes og Fløen-Bergen fortsetter.

ANNONSE

Norsk Oljevernforening For Operatørselskap

NOFO eies av oljeselskaper som opererer på norsk sokkel, og har siden etableringen i 1978 hatt som hovedoppgave å etablere og vedlikeholde en beredskap mot oljeutslipp fra bore- og produksjonsvirksomheten. NOFOs beredskapsplaner er basert på omfattende analyser, hvor hensyn til værforhold, sårbare naturressurser, oljers egenskaper og drivretninger ivaretas.

NOFO har døgkontinuerlig vakt, og vil umiddelbart etter en hendelse mobilisere inntil 14 store oljevemsystemer beregnet for bruk på åpent hav. Gjennom avtaler har NOFO også tilgang til Kystverkets og kommunenes oljevernressurser. Årlig arrangeres omfattende oljevernøvelser for at beredskapen skal være så god som mulig.

Nærmere informasjon om NOFO gis på hjemmesidene <http://www.nofo.no> og i det internetbaserte planverket (<http://planverk.nofo.no>).

Fakta om statsbud

Miljøvern

- Rovvilterstatning for bufe ned fra 54,47 millioner kroner til 47 millioner.
- Opprydding i forurenset vann og grunn, inkludert opprydding i forurensete fjorder og tiltak i Vannsjø, øker fra 50,88 til 64,88 millioner.
- Bevilgningen til nytt barskogsvern foreslås økt med 39,2 millioner til 57,2 millioner, i tillegg til en tilsagnsfullmakt på 47,7 millioner.

Finans

- Hydrogenbiler basert på brenselcelleteknologi får avgiftsritak på linje med el-biler.

- Miljøavgiftene på flere områder prisjusteres.

Olje og energi

- Støtten til hydrogenforskning øker med om lag 20 millioner.
- 222,3 millioner kroner bevilges til petroleumsforskning i 2005. Dette er en økning på 84,8 millioner fra årets nivå.

Samferdsel

- Bevilgningen til rene drivstoff inkludert hydrogen øker fra 6 til 22,6 millioner.
- Kollektivtrafikken får 225 millioner kroner i økte bevilgninger og avgiftslettelser. Bussene blir imidlertid ilagt vektårs-

Lover satsing på energisparing

Enova er en av statsbudsjettets vinnere. Direktør Eli Arnstad lover satsing på energisparing.

AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

Gjennom påslag i nettprisen vil regjeringen øke midlene Enova kan disponere til omlegging av norsk energiforbruk med 90 millioner kroner. I tillegg øremerker regjeringen 24 millioner til infrastruktur for naturgass, en økning på 5 millioner fra i år.

Enova-direktør Eli Arnstad lover å komme med nye tiltak i energiomleggingen.

— Dette gir oss mulighet til å satse på energieffektive løsninger, bygge opp fornybar varme og til å øke produksjonen fra vind, bølgekraft og andre energikilder, sier Arnstad til N&M Bulletin.

Statsforetaket har inngått en ny avtale med staten der målet om energisparing og produksjon

fra nye energikilder er økt fra 10TWh til 12TWh innen 2010. To dager etter at statsbudsjettet ble lagt frem varslet Enova at de utvider støtteordningen til investeringer i vindkraft. Nå kan utbyggene oppnå økonomisk støtte med inntil 25 prosent av investeringskostnadene.

— Det er opp til oss å bruke midlene på de prosjektene som gir størst resultat. I dag er kostnadene ganske jevnt fordelt mellom energieffektivisering, varme og fornybar energi. Men vi ser jo at det som er 100 prosent miljøvennlig er energieffektivisering. Der er det ingen utbyggingskonflikter, så vi vil ha stort fokus på dette.

Vi vet det er et stort potensiale, ikke minst i næringsbygg, større boligkomplekser og borettslag, sier Arnstad.

Ingen ny støtte til fjernvarme

Regjeringen blir kritisert for å bryte løftet om en egen støtteordning til utbygging av fjernvarme.

AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

— Det er tvilsomt om målet om 4TWh vannbåren varme innen 2010 kan nås. Ordet "fornybar" er ikke engang nevnt i pressemeldingene fra statsråden i forbindelse med statsbudsjettet, sier Heidi Juhler, daglig leder i Norsk Fjernvarmeforening, oppgitt.

Juhler påpeker at regjeringen har lovet en satsing på fjernvarme, men i stedet øremerker 44 millioner til infrastruktur til gass.

TILLIT HOS INVESTORER

I Stortingsmeldingen om forsyningssikkerheten for strøm lover regjeringen å "... forberede og komme tilbake til utformingen av en støtteordning for investeringer i fjernvarmerør i budsjettet for 2005."

Endringer i el-avgiften og usikkerhet om fremtidig nivå på avfallsavgiftene har de siste to årene lagt en kraftig demper på interessen for å bygge ut fjernvarme. Nå er el-avgiften på næringsbygg tilbake og Juhler

mener en egen støtteordning kunne gitt investorene tillit til fjernvarme.

— LØFTEBRUDD

Også Norsk Bioenergiforening reagerer på budsjettforslaget og kaller det et løftebrudd fra regjeringen.

— Økt satsning på vannbåren varme er avgjørende for å kunne øke produksjonen av bioenergi i Norge. Når regjeringen løper fra sine løfter om tilskudd til fjernvarme vil det bety mindre utbygging av ny fornybar energi, sier Silje Schei Tveitdal, daglig leder i Norsk Bioenergiforening.

STØTTE FRA ENOVA

Direktør Eli Arnstad i Enova kan imidlertid love at statsforetaket fortsatt vil yte økonomisk fødselshjelp for utbygging av fjernvarme.

— Vi kommer til å fortsette å være meget aktiv for å realisere fjernvarmeløsninger i Norge. Fjernvarmen gir oss en fleksibilitet og valgmulighet som vi trenger, sier Arnstad.

sjøttet

avgift, noe som gir en avgiftsøkning på 45 millioner kroner.

- Belønningsordningen for kollektivtransport økes fra 75 til 115 millioner kroner. Disse midlene fordeles til de største byområdene i Norge etter søknad.
- Flere nye vegprosjekter startes, blant annet Svingensdalen-Åsgård på E6 i Østfold, E39 Romarheimsdalen i Hordaland og E16 forbi Vøyenenga og Skui i Akershus. Halsnøysambandet i Hordaland og Sinsentunnelen på ring 3 i Oslo startes også.

Utenriks

- Regjeringen setter av 109 millioner til handlingsplanen

for atomsikkerhet i Øst-Europa, mot 107 millioner i år.

- Bevilgningene til internasjonale klima- og miljøtiltak kuttes med 4,1 millioner kroner til 28 millioner.

Fiskeri

- Slepebåterberedskapen i Nord-Norge opprettholdes for å forhindre oljekatastrofer.
- 937 millioner kroner settes av til forskning og utvikling. Mye av dette skal brukes på å forske på oppdrett av torsk. Matsikkerhet og marin bioteknologi er to andre satsingsområder.

Trondheim kommune

Kjøp ikke søppel!

- Kjøp produkter som har lang levetid og som kan repareres
- Unngå engangsprodukter
- Reserver deg mot uadressert reklame!

Trenger penger til tur-år

Til tross for økte bevilgninger er ikke arrangørene av "Friluftslivets år 2005" fornøyd. — Vi trenger mer for å gjennomføre Miljøverndepartementets egne målsettinger, sier Friluftslivets fellesorganisasjon.

ELISABETH K. ANDERSEN
eka@naturvern.no

Miljøverndepartementet øker posten til friluftsliv med 14 millioner, sånn at den nå teller nesten 100 millioner kroner.

Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO) har fått fem millioner ekstra, men er ikke fornøyd med det. Årsaken er at FRIFO trenger ytterligere seks millioner for å kunne gjennomføre sin satsning på "Friluftslivets år 2005" etter oppdrag fra nettopp Miljøverndepartementet.

— Vi la fram budsjettet for "Friluftslivets år 2005" for departementet allerede i februar i år. Det er veldig skuffende at vi ikke får mer, sier generalsekretær

Harald Trønvik i FRIFO.

SKUFFENDE SATSING

"Friluftslivets år 2005" skal være et år med fokuset på friluftslivets gleder.

— Vi har to mål med året. Det ene er en folkemobilisering, og det andre er en synliggjøring av friluftsliv, sier Trønvik.

Dersom ikke FRIFO får mer penger er det folkemobiliseringsdelen som vil lide.

— Vi er veldig skuffet over tildelingen til aktiviteter i forbindelse med "Friluftslivets år". Vi har 4000 lokallag over hele Norge og vi ønsker at alle lagene skal ha ett arrangement for å få folk ut. Dette vil vi ikke ha nok penger til nå, sier Trønvik.

Han er veldig overrasket over den lave satsingen fra departementets side, særlig fordi det er de som har lagt premissene for den brede appellen og folke-mobiliseringsdelen.

GIR SEG IKKE

FRIFO vil ikke gi seg uten kamp. De ber nå om et møte med energi- og miljøkomiteén på Stortinget og vil også ta kontakt med de ulike politiske partiene for å fri til disse.

— Vi vet ennå ikke hvilke konkrete tiltak som vil lide dersom vi ikke får mer penger. Dette vil vi få oversikten over når vi mottar tilskuddssøknadene fra lokallagene om få uker, sier Trønvik.

TAR TIL ETTERRETNING

Miljøverndepartementet registrerer misnøyen i FRIFO, og tar den til etterretning, sier rådgiver Espen Koksvik i departementet.

— Årets budsjett viser en økt satsning på friluftslivet, noe ikke minst "Friluftslivets år 2005" er en del av. De har fått en økning på 50 prosent fra 10 til 15 millioner, sier Koksvik.

De resterende pengene til friluftsliv skal gå til oppkjøp av friluftslivsarealer, tilrettelegging av eksisterende friluftareal og stimulering og motivering til friluftsliv.

— Det hjelper ikke å ha arealene dersom ikke folk bruker dem, sier Koksvik.

380 millioner til regionfelt

380 millioner kroner er satt av til fortsatt utbygging av Regionfelt Østlandet. Motstanderne gir likevel ikke opp.

ELISABETH K. ANDERSEN
eka@naturvern.no

— Vi vil fortsette vårt arbeid med å få stoppet Regionfelt Østlandet, eventuelt redusere skadevirkningene av prosjektet, sier leder for organisasjonen Stopp Regionfelt Østlandet, Einar Gjems.

Dette til tross for at regjeringen bevilger 380 millioner til utbygging av området over statsbudsjettet for neste år.

Prosjektleder Roger Jenssen i Forsvarsbygg sier til Østlendingen at han har er fornøyd med potten. Nå vil utbyggingen av Angrepsfelt Sør bli prioritert.

— Vi skal komme så langt med Angrepsfelt Sør, at det kan tas i bruk til enklere manøvrøvelser i løpet av 2005. Det som vil gjenstå, er avansert målmatte, som ikke kan leveres til oss før i

2006, sier Jenssen til Østlendingen.

Regionfeltet har fått utslippstillatelse, men denne er klaget inn til Miljøverndepartementet.

— Vi vil konsentrere vårt arbeid med å få avblåst Regionfelt Østlandet med denne utslippstillatelsen. Vi har blant annet opplyst SFT om at bruk av hvitt fosfor er forbudt i Tyskland, dette var de ikke klar over, sier Gjems.

Klagen er ennå ikke oversendt Miljøverndepartementet til behandling, men vil bli det i løpet av kort tid, opplyser Statens Forurensningstilsyn til N&M bulletin.

— I tillegg prøver vi å få fram hvor ofte slike felt bygges bare for å legges ned. Ta Ringerike skytefelt, dette ble ferdigstilt i år og stengt i år og har kostet mellom 300 og 500 millioner kroner, sier Gjems.

Vi kjøper mer, bruker mer – og kaster mer.

KST MINDRE!

Det går an å reparere i stedet for å kjøpe nytt. Se www.greenmap.no
Kast mindre.

Stavanger kommune, fagavdeling renovasjon

Svalbardmiljøfond på trappene

Miljøverndepartementet bevilger drøye fem millioner til opprettelsen av et miljøvernfond på Svalbard. Fondet skal i framtiden hovedsakelig finansieres ved at besøkende til Svalbard må betale 150 kroner.

ELISABETH K. ANDERSEN
eka@naturvern.no

150 kroner er forslaget på gebyret som vil bli ilagt besøkende til Svalbard. Gebyret skal inn i et miljøvernfond som skal brukes til vern av naturmiljø og kulturminner på Svalbard.

Hvem som skal regnes som besøkende er imidlertid ennå ikke bestemt, og heller ikke hvordan pengene skal drives inn. Reiselivsnæringen på Svalbard mener alle som kommer til øygruppen bør betale, med unntak av de fastboende, men flere unntak er aktuelle i følge Miljøverndepartementet.

UNNTAK FOR NOEN

— Det ser ut som studenter, forskere og de som generelt kommer opp for å arbeide på Svalbard kan bli unntatt gebyret på 150 kroner, sier Tore Ising, avdelingsleder i Miljøverndepartementet.

Hvordan pengene til miljøvernfondet skal drives inn er ikke klarlagt ennå. Miljøverndepartementet hadde i utgangspunktet sett for seg at selskapene som frakter turister til Svalbard, det være seg med fly eller båt, kunne stå for pengeinndrivingen.

Dette er ikke aktuelt for SAS sin del. I et brev skriver flyselskapet at det er en praktisk umulighet for SAS å påse at de som faktisk skal betale gebyret gjør dette, i og med at billetter til Svalbard kan kjøpes over hele

verden, over internett, gjennom reiseselskaper og så videre.

— Vi jobber nå med å avklare hvem som skal unntas og hvordan vi skal drive inn pengene, sier Ising.

På tross av en del uklarheter rundt formalitetene tror han at gebyret og fondet vil bli en realitet allerede fra våren 2005.

VIL AT ALLE SKAL BETALE

Tove Eliassen i Svalbard Reiseliv AS sier at reiselivsnæringen er positive til miljøgebyr, men at en rekke momenter må på plass før miljøvernfondet vil se dagens lys.

— I utgangspunktet vil vi at alle som kommer, med unntak av de fastboende på Svalbard, skal betale. Dette vil gjøre fondet lettere å administrere, sier Eliassen.

Hun og kollegene i reiselivsnæringen hadde optimalt sett at gebyrleggingen kunne knyttes opp mot folkeregisteret på Svalbard og at flyselskapene eller båtselskapene kunne stå for pengeinndrivingen.

— Vi har ikke noe tro på frivillig betaling eller at overnattingssteder i Longyearbyen skal drive inn penger fra sine gjester. På den måten er det mange som ikke trenger å betale, og kanskje særlig de som er der ute og bruker naturen på Svalbard, sier Eliassen.

Hun synes departementet er i overkant optimistiske når de mener miljøvernfondet kan bli en realitet allerede fra våren 2005.

MILJØKRIMINALITET STRAFFES
Miljøvernfondet skal ikke bare

bestå av turistpenger. Det skal også få inn midler fra avgifter på jakt- og fiskekort, gebyr for teoretisk eksamen til jegerprøven, miljøerstatning fastsatt av Sysselmannen og fra tvangsmulkt.

Miljøerstatning er en skønnsmessig bot som skal betales inn til fondet når noen har gjort en kriminell handling mot miljøet, sier Ising.

ALLE KAN FÅ

Alle som vil sette i gang et tiltak som gavner miljøet på Svalbard kan søke om midler fra fondet, opplyser Ising. Den eneste begrensningen er at pengene ikke skal gå til oppgaver som Sysselmannen er pålagt å utføre eller til administrasjon av miljøvernforvaltningen på Svalbard.

Turistene på Svalbard skal fra våren 2005 av betale for å bevare miljøet på øygruppen. (Foto: Tone Mikalsen)

— Teknologiavtale kan få USA på glid

Et mangfold av avtaler og samarbeid kan få USA med på fremtidig samarbeid mot klimaendringer, mener direktør Pål Prestrud ved Cicero.

AUDUN GARBERG
ag@naturvern.no

I desember møtes klimaforhandlere fra hele verden i Buenos Aires til partsmøte i FNs klimakonvensjon. Kyoto-protokollen vil først tre i kraft tre måneder etter at Russland har ratifisert avtalen. Derfor vil avtalen ikke bli internasjonal lov før tidlig i 2005, men russisk ratifisering vil nok heve stemningen adskillige hakk blant møtedeltagerne.

— Det vil være veldig rart om dette ikke blir tema på partsmøtet. Det vil nok ikke være på den offisielle agendaen, men det vil trolig bli ganske mange livlige diskusjoner i korridorene og på sidearrangementene, sier direktør Pål Prestrud ved Cicero Senter for klimaforskning.

— GODT HÅP

Kyoto-protokollen regulerer utslippene i perioden 2008 til -12.

På neste klimakonferanse i 2005 vil man begynne diskusjonene om hva som skal skje etter 2012.

— Dersom USA fortsatt står utenfor samarbeidet, vil det ha innflytelse på forhandlingene om nye forpliktelser etter 2012, sier Prestrud. Han er likevel relativt optimistisk:

— I og med at USA blir stående såpass alene er det et godt håp om at man skal få til noe videre også.

MANGFOLD AV AVTALER

Prestrud mener man etter 2012 bør satse på et mangfold av avtaler og andre samarbeidsordninger. En videreføring av systemet i Kyoto-avtalen vil innebære at landene får egne utslippsmål, mens de kan kjøpe og selge utslippsrettigheter seg i mellom.

— Jeg har stor tro på dette i kombinasjon med andre samarbeidsordninger - alt fra regionale

avtaler til en global teknologiavtale, sier Prestrud. Han understreker behovet for nye teknologiske gjennombrudd dersom verden skal klare de nødvendige utslippsreduksjonene.

— Vil det være enklere å få med USA på en teknologiavtale enn Kyotoprotokollen?

— Ja, det tror jeg det kan være. De har satset en del på teknologi og vil satse videre, blant annet på hydrogen og CO₂-deponering.

U-LANDENE

En annen utfordring er hvordan man etter hvert skal få med seg

Direktør Pål Prestrud ved Cicero håper å få med USA på klimlaget.

de store u-landene, som Kina, India og Brasil. Dette er land med til dels sterk økonomisk vekst og økning i utslippene.

— Man kan tenke seg at u-landene får en "intensitetsmålsetting", for eksempel at de begrenser antall tonn de slipper ut per milliard dollar de har i BNP, sier Prestrud.

Presidentskifte uten betydning

Dersom Kerry stikker av med presidenttittelen i USA etter valget 2. november, vil trolig ikke det få noen betydning for Kyoto-protokollen.

ELISABETH K. ANDERSEN
eka@naturvern.no

På tross av at The League of Conservation Voters gir Kerry full pott for stemmegivning i miljø saker i Senatet, betyr ikke det at Kerry vil omfavne Kyoto-protokollen dersom han blir den neste presidenten i "the land of the free". Det meste tyder heller på at avtalen aldri vil få USA sin tilslutning.

VIL FORHANDLE

Det amerikanske forskningstidskriftet Nature satte tidligere i høst president Bush og hans utfordrer Kerry til veggs på en rekke sentrale forsknings- og miljøspørsmål.

Kerry svarer på spørsmål om klimaendring at han vil ta USA tilbake til forhandlingsbordet dersom han blir valgt som president, men sier ingenting om at han vil få USA til å ratifisere

Kyoto-protokollen.

VANSKELIG MED SENATET

Nigel Purvis, som har vært rådgiver innen miljø og forskning for presidentene Clinton og Bush, mener Kerry ikke kan få USA med på Kyoto-protokollen selv om han ville dette.

Det skriver Purvis i en kronikk i International Herald Tribune i april i år.

Purvis viser til at USA sine

utslipp av klimagasser er så høye at de ikke på noen måte kan reduseres i den mengde som protokollen krever. Selv miljøvernere i USA innser at dette er umulig, sier han. Kerry vil også få problemer med å få en revidert avtale gjennom Senatet, hvor internasjonale avtaler krever et to tredjedels flertall. Senatet er ikke kjent for å gå god for internasjonale avtaler, spesielt ikke på miljø.

Siden sist

Fredsprisen

• Nobels fredspris er for første gang tildelt en miljøaktivist. Prisen går til den kenyanske professoren og visemiljøvernministeren Wangari Maathai. Hun får prisen for sitt arbeid i Green Belt Movement som har plantet 30 millioner trær.

Olje

• En åpen ventil i en oljetank førte til at mellom 10.000 og 15.000 liter tungolje rant ut i Glomma fra fabrikken Nordic Paper i Sarpsborg, skriver Dagens Næringsliv.

• Oljeselskapene skal skyte seismikk 50 kilometer fra land utenfor Farsund

sommeren 2005. Prøveboring vil ventelig bli utført i 2006, skriver Stavanger Aftenblad.

Fisk

• Hittil i år er 20 utenlandske fartøy arrestert av Kystvakta for ulovlig fiske i nord, melder NRK Finnmark. Det er mer enn dobbelt så mange som i hele fjor.

• Fiskebiomassen i Nordsjøen er gått ned fra 26 millioner tonn på slutten av 1800-tallet til rundt 10 millioner tonn på slutten av 1900-talet, skriver Nasjonen. Tallene kommer fra det internasjonale havforskningsrådet (ICES).

• Det er mer fiskeyngel enn normalt i Barentshavet. I tillegg er havet varmere enn normalt, viser Havforskningsinstituttets økosystemtøkt som ble avsluttet 4. september.

Klima

• Verdens forsikringsselskaper må betale opptil 350 milliarder kroner i erstatninger etter sommersesongens mange orkaner og tyfoner, melder NRK. I tillegg er det gjort uforsikrede ska-

der for 235 milliarder kroner, anslår Munich Re.

• Norge og EU er enige om en tosidig klimaavtale om handel med utslippskvoter for klimagasser fra årsskiftet, melder Aftenposten.

Naturvern

• Regjeringen har opprettet Bleia naturreservat og Bleia-Storebotnen landskapsvernområde ved Sognefjorden. Samtidig ble Geirangerfjorden og Herdalen vernet som landskapsvernområde.

Energi

• NVE har gitt Statkraft konsesjon til å bygge Skallhalsen vindpark i Vadsø i Finnmark. Parken vil kun-

ne produsere 230 GWh årlig. Samtidig gir direktoratet avslag på søknaden om bygging av Magerøya vindpark i Nordkapp av hensyn til reindrifta og Forsvaret.

• Det svenske atomkraftverket i Barsebäck skal stenges til neste år, kan NTB melde. Atomkraftverket som ligger syd i vårt naboland har vært omstridt lenge, og miljøvernorganisasjonene over hele Norden gleder seg over nyheten. Det er Sosialdemokraterne sammen med Centern og Vänsterpartiet som har fått igjennom stengningen.

Miljøtorget

VELUX®

TAKVINDUER

www.VELOUX.no

**Sør-Trøndelag
Fylkeskommune**

Vi som jobber på jernbanen er stolte
fordi vi også gjør en innsats
for et bedre miljø.

Norsk Jernbaneforbund

NOFO
www.nof.no

kalenderen

17. - 21. OKTOBER

World Environment
Congress and Exhibition
Sted: Roma
Arr.: ISWA
www.iswa2004.org

28. - 29. OKTOBER

Emballasjedagene 2004
Sted: Sandefjord
Arr: Den Norske
Emballasjeforening
www.dne.no

9. NOVEMBER

Frisk Dialog
Konferansen om rapportering
og bærekraftig utvikling
Sted: Oslo
Arr.: Grip
www.grip.no/friskdialog

15. - 16. NOVEMBER

Nordisk fjellrevseminar
Sted: Teveltunet Fjellstue, Meråker.
Arr: Prosjekt Fjellrev
www.fjellrev.no

Svanemerket....

redaksjon

REDAKTØR:
Audun Garberg | Tlf. 23 10 96 07
ag@naturvern.no

REDAKSJON:
Elisabeth Kirkeng Andersen
Tlf. 23 10 96 06 | eka@naturvern.no
Kristian S. Aas | Tlf. 23 10 96 08
kristian.aas@naturvern.no

ADRESSE: Pb 342 Sentrum, 0101 Oslo
Tlf. 23 10 96 10 | faks 23 10 96 11
Mail: redaksjonen@naturvern.no
www.nmb.no

ABONNEMENT: 290 pr. år [privat] 650 pr. år
[bedrifter] **ANNONSER:** HS Media,
tlf. 62 94 10 30, faks 62 94 10 35

UTGIVER: Norges Naturvernforbund
TRYKK: Gan Grafisk as
NESTE UTGAVE: 29.10.2004

Irrawaddy får leve

Alle hjerter gleder seg over at den sjeldne Irrawaddy-delfinen nå får livets rett. Asias svar på Flipper teller bare 1000 individer.

ELISABETH K. ANDERSEN
eka@naturvern.no

Irrawaddy er sjelden og det er ingen hemmelighet. Derfor har de fleste seriøse dyrehager og akvarier holdt seg unna delfinen, men i Asia har Irrawaddy vært en svært populær attraksjon på delfinshow og i vannparker.

Nå har imidlertid arten fått en mulighet til å nyte livet i havområdene mellom Australia og India og ved Filippinene uten fare for å havne i en vanntank på land.

Thailand foreslo på et møte i CITES (the Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) å forby all kommersiell handel med delfinen, og dette har de andre medlemslandene gitt sin tilslutning til.

PASSER PÅ DYRENE OG PLANTENE

CITES, også kalt Washington-konvensjonen, er en forpliktende avtale mellom 166 land som går på handel med dyr og planter. At Irrawaddy ikke lenger skal være en handelsvare betyr at arten er på CITES sin liste nummer en, som omfatter sjeldne og utrydningstruede dyr som elefant, tiger og nå Irrawaddy.

Irrawaddy-delfinen får et sterkere vern gjennom CITES-konvensjonen. (Foto: Scanpix)

waddy.

Arten teller kun 1000 individer i dag. Foruten å være svært populær som ringhopper på delfinshow fordi den er så karismatisk og lett å trene, er Irrawaddy dessverre en vanlig gjest i fiskegarn. Delfinen foretrekker grunt vann nær elvemunninger og land, og er dermed et lett bytte for garn som lokalbefolkningen setter ut for å fange fisk til sin daglige bolle med ris.

I havet ved Filippinene skal populasjonen være nede i 70 dyr, og flere miljøvernere på konferansen til CITES har uttalt

at forbudet mot handel var et svært nødvendig grep for å få antall Irrawaddy opp.

MINDRE KAVIAR

Andre gledelige nyheter fra CITES-møtet er at det blir mindre eksport av russisk kaviar. Det vil si at den sjeldne beluga-støren som produserer den berømte russiske kaviaren, kanskje kan få muligheten til å bli flere den også.

Så nå blir kaviaren til champagne dyrere samtidig som Aserbajdsjan, Iran, Kazhakstan og Russland vil tjene mer på den kaviaren de faktisk eksporterer.

“Jeg har en drøm... tenk å oppleve en dinosaur, ikke sant, arter blir borte for evigheten...”

MILJØVERNMINISTER KNUt ARILD HAREIDE TIL NATUR OG UNGDOMS MEDLEMSBLAD PUTSJ